

ХРОНИКА НАУЧНОЙ ЖИЗНИ

ПРАБЛЕМЫ СУСВЕТНАЙ ЛІТАРАТУРЫ

*Навуковая канферэнцыя студэнтаў, магістрантаў і аспірантаў
(Полацк, 19 – 20 мая 2006 года)*

Магчыма, для канферэнцыі такога ўзрону, што ладзіла кафедра сусветнай літаратуры і культуралогіі гісторыка-філалагічнага факультэта Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта, заяўленая тэма была занадта шырокай. Не было і не магло быць дакладаў па афрыканскай альбо арабскай літаратуры. Задачы форуму былі іншымі. Па-першае, прадэманстраваць аднасць літаратурнай і культурнай прасторы, яе сутнасную нязменнасць пры багаці форм выяўлення. Па-другое, вызначыць месца беларускай літаратуры ў кантэксце еўрапейскага прыгожага пісьменства. І па-трэцяе, правесці вялікі агляд сіл моладзевай навукі на факультэце, упершыню ў мурах былога іезуіцкага калегіума. Задачы, несумненна, мелі ранг звышзадач, але былі вырашаны, на наш погляд, паспяхова.

Першы дзень канферэнцыі быў пераважна студэнцкім і запрасіў за кафедру прадстаўнікоў усіх курсаў. Зразумела, што ўзровень падрыхтоўкі першакурснікаў і выпускнікоў не мог не адрознівацца, і з васемнаццаці дакладаў мы адзначым толькі найбольш глыбокія і арыгінальныя, вартыя публікацыі. Прыемна адзначыць, што ў іх лік трапілі і працы першакурснікаў.

Даклады дэбютнага дня падзяліліся на два блокі – «беларускі» і «замежны». Першы блок быў адкрыты адметнай прэзентацыяй **Ю. Пракоф'евай (03-Гіс)** «*Міф у сучасным беларускім мастацтве*», у якой студэнтка адлюстравала сімваліку беларускага традыцыйнага светапогляду (вада, кола, арэлі, крыж, далонь) і яе ўвасабленне ў сучасным айчынным мастацтве. Блізкім па тэматыцы быў даклад **Л. Хваічэўскай (05-АБ)** «*Вобразы беларускай міфалогіі ў сучаснай беларускай паэзіі*». На багатым паэтычным матэрыяле М. Грамыкі, Л. Сом, І. Дарафейчук, А. Сыса былі раскрыты асаблівасці адлюстравання міфалагічных вобразаў русалак, Ярылы, Стрыбога, Пяруна і Лялі. Тыя ж сімвалы і знакі, але напоўненыя ўжо іншай семантыкай былі яркава высвечаны ў паведамленні **А. Сідаравай (05-АБ)** «*Сімвалы і знакі ў апавесці В. Быкава "Знак бяды"*». Належнае развіццё тэматыка традыцыйнай беларускай культуры атрымала ў мовазнаўчых дакладах студэнткі групы **04-АБ. І. Дабіжа** («*Этнаграфізмы ў паэме Я. Коласа "Новая зямля"*») зрабіла змястоўны аналіз ужывання арыгінальнага пласта вясковай лексікі ў класічным творы беларускай літаратуры. **В. Гембіцкая** («*Антанімія ў беларускіх прыказках і прымаўках*») на фальклорным матэрыяле выдатна прадэманстравала своеасаблівасць мыслення беларускай культуры. Іншы складнік айчыннай культуры быў прааналізаваны ў дакладзе **М. Сараевай (02-АБ)** «*Алюзія на евангельскія матывы ў творы І. Жарнасек "Гадара"*». Студэнтка здолела выявіць складаныя адсылкі да хрысціянскай міфалогіі ў творы наваполацкай пісьменніцы.

Другі блок паведамленняў быў прысвечаны нямецкай і англійскай літаратурам. **К. Аўдочанка (01-НЯ)** у дакладзе «*Эпічнае ў "Песні аб Нібелунгах"*» акрэсліла тыя мастацкія асаблівасці, што вылучаюць гэты твор сярод іншых старавечных германскіх багатырскіх казак-песень, а значыць пераводзяць яго ўжо ў іншую жанравую катэгорыю. Аб своеасаблівай рэцэпцыі Ф. Гельдэрлінам эстэтычнай утопіі Клопштока распавяла **В. Маслоўская (02-НЯ)** («*Традыцыі Клопштока ў творчасці Ф. Гельдэрліна*»). Два даклады малі сваёй тэмай паэтычныя ўзаемадачынненні ў XIX і XX стагоддзі. **В. Мацялёнак (01-АЯ-2)** у дакладзе «*А.С. Пушкін і Дж. Байран: агульныя матывы творчасці*» вызначыла сугучныя ноты мастацкай сістэмы англійскага і рускага паэта. **В. Ліша (01-АЯ-2)** прадэманстравала, якім чынам трансфармуюцца часава-прасторавыя характарыстыкі пры перакладзе паэтычнага тэксту з англійскай на рускую мову («*Асаблівасці перадачы хранатопна ў перакладах верша У.Х. Одэна "Funeral Blues"*»). Адметна, што студэнтка не спынілася толькі на кананічнай версіі І. Бродскага «ad memoriam» Одэна, але прывяла і асабісты варыянт пераклада. Яшчэ адзін даклад асвятляў мастацкую мову паэзіі. **А. Жураўская (01-НЯ)** прасачыла эвалюцыю мастацкага светапогляду Г. Гейнэ на падставе аналізу дынамікі рамантычнай вобразнасці ў адным з раздзелаў «Кнігі песень» («*Мастацкія асаблівасці раздзелу "Паўночнае мора" "Кнігі песень" Гейнэ*»). Два даклады перанеслі слухачоў з мінуўшчыны ў сучаснасць. **І. Галцеева (01-АЯ1)** знайшла цікавыя паралелі паміж героямі навелы рамантыка Э.Т.А. Гофмана «Курдупель Цахес» і рамана сучаснага нямецкага пісьменніка П. Зюскінда «Парфумер» («*Традыцыі Э.Т.А. Гофмана ў "Парфумеры" П. Зюскінда*»). Аб адлюстраванні-хроніцы жыцця Усходняй Германіі да і пасля ўз'яднання з ФРГ праз прызму некалькіх разнастайных плыняў апавядання распавяла **В. Раманоўская (01-НЯ)** («*Асаблівасці кампазіцыі рамана К. Хорна "Захон зямлі"*»). Скончыўся першы дзень канферэнцыі дакладам магістранткі **Г.Г. Білкішты** «*Раман Г. Фалады "П'яніца" ў кантэксце нямецкай літаратуры 1940-х гадоў*», у якім быў раскрыты складаны сімвалізм знешне аднамерных вобразаў.

Безумоўна, натхніла студэнтаў на далейшую працу, паглыбленне ў літаратурныя віры, прысутнасць на канферэнцыі і выступленне сына Якуба Коласа, доктара навук Міхаіла Канстанцінавіча Міцкевіча. Выдатны чытач, эрудыраваны навукоўца на асабістым прыкладзе прадэманстраваў значнасць навукі, і перш за ўсё навукі аб літаратуры, а таксама ўвёў аўдыторыю ў заветныя пакоі творчай майстэрні свайго славутага бацькі. Падобныя сустрэчы, вядома ж, – найлепшы сродак (пры тым пазбаўлены дыдактычнага прымусу альбо штучнага пафасу) матывацыі студэнтаў да заняткаў у філалагічных студыях, увогуле да самапазнання, адпаведнага жыццёвага выбару.

Другі дзень канферэнцыі быў адзначаны грунтоўнымі і насычанымі добра апрацаваным фактычным матэрыялам дакладамі магістрантаў і аспірантаў. Прыкладам можа служыць паведамленне **І.Л. Забагонскай** «Асноўныя канцэпцыі паломніцтва ў сярэднявечнай англійскай літаратуры», у якім магістрантка асвяціла разнастайныя хрысціянскія вытокі багатай пісьмовай спадчыны аб вандроўках па Еўропе, што ператвараліся, паводле закону жанра, у вандроўкі да самога сябе. Працягам тэмы стаўся даклад **А.А. Смількевіч** «Праблема вызначэння жанру “Кентэрберыйскіх апавяданняў” Дж. Чосэра». У ім даследчыца раскрыла складаную рэцэпцыю італьянскага літаратурнага досведу XIV стагоддзя ў англійскім культурным асяроддзі, багацце жанравых мадуляцый сярэднявечнага твора, што вызначаюць наватарства аўтара. Праблема жанру таксама паўстала ў выступленні **А.С. Нікалаевай** «“Песні шатландскай мяжы” В. Скота ў кантэксце эпохі». Складаны твор англійскага рамантызму быў пададзены з арыгінальнага гледзішча, што даводзіць тэзіс аб рамантычным адраджэнні малых культур, фундаваны гістарычнай тэорыяй Тойнбі.

Тры даклады ўяўлялі сабой аналіз мастацка-эстэтычнай праграмы рамантызма. Шырокі агляд амерыканскай літаратурнай палітры XIX стагоддзя быў прыведзены ў паведамленні **В.Ю. Ясюкевіч** «Індэйская тэма ў творчасці амерыканскіх рамантыкаў». Знешне трывіяльны прадмет паўстаў як складаная праблема, вырашэнне якой дае, напрыклад, падставу размежаваць літаратурную спадчыну В. Ірвінга і Ф. Купера. Рамантычнае асэнсаванне процістаяння чалавека і сусвета, асабістай волі і вышэйшай мэтазгоднасці было адлюстравана ў дакладзе **Т.М. Гардзьяёнак** «Ідэя лёсу ў творчасці Ахіма фон Арніма». Макабрычны элемент паэтыкі нямецкага рамантызму, ягоная арыгінальная сімволіка былі прааналізаваны **Т.М. Шкляр** у выступленні «Начны бок прыроды ў рамане Ю. Кернэра “Падарожныя цені”».

Перададчуванне краху Брытанскай імперыі, яго ўвасабленне ў рамане С. Мозма было выкрыта **Л.Р. Мясніковай** («Каланіяльная палітыка Вялікабрытаніі ў творчасці С. Мозма»). Цяжкі для аналізу твор амерыканскага мадэрнізму, прасякнуты цьмянымі алюзіямі на евангельскія сюжэты, быў выдатна разабраны **Г.Б. Сліжыкавай** («Мастацкая своеасаблівасць рамана У. Фолкнэра “Прыпавесць”»).

Апошні блок дакладаў быў звязаны з праблемамі постмадэрнісцкага ўспрыяцця сучаснага літаратурнага працэсу. Танальнасць гэтым разважанням задаў тэарэтычны агляд **С.В. Пеікуна** «Адносіны паміж з’явамі інтэрсуб’ектыўнасці і інтэртэкстуальнасці». У працяг тэмы прагучаў даклад **Д.Г. Святловай** «Гульня ў загалюкі (да пытання аб інтэрпрэтацыі рамана Д. Лоджа “Thinks...”»), у якім разглядаліся складаныя адносіны паміж тэкстам і паратэкстам, іхнае ўзаемадзеянне і ўзаемаўплыў. Даследчыца зрабіла слушную выснову: не загаловак тлумачыць змест, а наадварот. Спробай фрэйдысцкага працытання мастацкага тэксту стаўся даклад **А.А. Марданава** «Рэактыўнае ўтварэнне як механізм абароны “эга” у навэле “Чорна-белая кампазіцыя” Дораці Паркер».

Напрыканцы канферэнцыі з падагульняючай прамовай выступіў прафесар **А.А. Гугнін**. Навуковы кіраўнік форуму не толькі падвёў тэхнічныя вынікі, але таксама зрабіў удалую спробу падвесці ўсе агульныя праблемы да адной роўніцы. «Глабалізацыя і сучасны літаратурны працэс» – пад гэткай назвай былі аб’яднаны метадалагічныя пытанні літаратуразнаўства і тэндэнцыі развіцця агульначалавечай культуры, аналіз варыятыўных форм мастацкага мыслення і спрадвечнай непарушнасці чалавечага «я». Прамова прафесара Гугніна з’явілася таксама аптымістычным позіркам у будучыню літаратуры і навукі аб ёй, якая мае ў Полоцкім універсітэце багата здатных рупліўцаў. Гэта, напэўна, – галоўны вынік канферэнцыі.

*Д.А. Кандакоў, канд. філал. навук,
ст. выкладчык УА “ПДУ”*